

AÇIK LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA AÇIK LİSEYİ TERCİH NEDENLERİNİN BELİRLENMESİ: ERMENEK ÖRNEĞİ

IN LINE WITH THE OPINIONS OF OPEN HIGH SCHOOL STUDENTS DETERMINING THE REASONS FOR CHOOSING OPEN HIGH SCHOOL: ERMENEK EXAMPLE

Ahmet BELEN¹
Mustafa KANDAK²
Emrah DEMİR³
Belgin ÇEKİN⁴
Melek DEMİR⁵
Demet KANDAK⁶

ÖZ

Bu çalışmanın amacı açık lise öğrencilerinin örgün eğitim dışına çıkma nedenlerinin belirlenmesidir. Bu çalışmanın verileri Karaman İli, Ermenek İlçesi'nde açık liseye kayıtlı olan öğrencilere yöneltilen 39 maddelik bir soru formu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Alınan cevaplar 3 ana kategoride toplanmış, her kategorinin altında alt başlıklar oluşturulmuştur. Kullanılan veriler MEB'in açık öğretim lisesi kayıtlarından elde edilmiştir. Araştırma likert tipinde ve bir adet öğrenci görüşlerini almak için oluşturulmuş açık uçlu sorudan oluşan anket ile araştırmacı tarafından veriler toplanmıştır. Anketin oluşturulması aşamasında literatür taraması yapılmıştır. Verilerin analizi sonucunda öğrencilerin açık liseyi tercih etme nedenleri arasında; ailevi ve toplumsal nedenler, kişisel ve psikolojik sebepler ve diğer sebepler olduğu gözlemlenmiştir. Bunlar arasından hem okuyup hem çalışma isteği ve okula gitmenin zaman kaybı olarak görülmesi en yaygın sebeplerdendir. Ayrıca örgün eğitime devam etmek isteyip de maddi yetersizlikler nedeniyle devam edemeyen öğrencilere de fırsat eşitliği sağlama hususunda daha fazla çalışma yapılmalıdır şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Açık lise, fırsat eşitliği, Örgün eğitim

JEL Kodları: I21, I22, I24, I25, I29.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the reasons for leaving open high school students out of formal education. The data of this study were carried out through a 39-item questionnaire directed to students enrolled in open high schools in Ermenek District of Karaman Province. The answers received were collected in 3 main categories, and sub-headings were created under each category. The data used were obtained from the open education high school records of the Ministry of National Education. Data were collected by the researcher with a likert-type questionnaire consisting of an open-ended question created to get the opinions of the students. During the creation of the questionnaire, a literature review was conducted. As a result of the analysis of the data, among the reasons why students prefer open high school; It has been observed that there are familial and social reasons, personal and psychological reasons and other reasons. Among these, the desire to both study and work and to see going to school as a waste of time are the most common reasons. In addition, it was concluded that more work should be done to provide equal opportunities for students who want to continue formal education but cannot continue due to financial inadequacies.

Keywords: Open high school, equality of opportunity, Formal education

JEL Codes: I21, I22, I24, I25, I29.

¹Okul Müdürü, MEB, Ermenek İMKB Anadolu Lisesi, ahmetbelen0030@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8623-0568>

²Müdür Yardımcısı, MEB, Isparta Merkez Mehmet Köse İlkokulu, bjkanak@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7404-7598>

³Sınıf Öğretmeni, MEB, Isparta Merkez Mehmet Köse İlkokulu, emrahdemir1071@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0001-9414-5136>

⁴Fakülte Sekreteri, SDÜ, Mimarlık Fakültesi, belgincekin@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0598-0696>

⁵Sınıf Öğretmeni, MEB, Isparta Merkez Çukur İlkokulu, melek_benk07@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1521-0559>

⁶Hemşire, SDÜ, Tıp Fakültesi, Kardiyoloji Anabilim Dalı, dmt_2_@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4452-1628>

1.GİRİŞ

Eğitim, “en genel anlamıyla insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir.” (Fidan, 1996, s. 4) Fiziksel olarak okullarda ya da bir eğitim kurumunda planlı- programlı olarak verilen eğitim - öğretim hizmeti örgün eğitimidir. Kişilerin iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce okul ya da okul niteliği taşıyan kuruluşlarda, genel ve özel bilgiler yönünden yetişmelerini sağlamak gereğiyle belli yasalara göre düzenlenen eğitimidir. (URL-1) Başka bir tanıma göre ise herhangi bir alanda düzenli, yöntemli, planlı biçimde verilen eğitim’dir. (URL-2) Örgün eğitimde derslerde fiziksel olarak bulunma zorunluluğunuz vardır.

Eğitim sosyolojik bir konudur. Çünkü toplumun eğitim aracılığıyla bireye yüklemeyi amaç edindiği pek çok nitelik vardır. Okullardaki eğitim, planlanan bir eğitimidir. Çünkü eğitim ömür boyu devam eden bir süreçtir ve yeni nesillerin eğitiminde rastlantısallığa ve hataya yer olmamalıdır. Yapılan bir hata bir neslin mahvına neden olabilir. Yaşam boyu öğrenme artık tüm modern eğitim sistemlerinin temel felsefelerinden birisi haline gelmiştir. Yaşam boyu öğrenmenin en önemli paydaşlarından bir tanesi de fırsat eşitliğidir. Bu fırsat eşitsizliğine karşı bireylere tanınan en büyük hak açık öğretim liseleridir.

Dünyada uzaktan eğitim uygulamalarında ülkeler birbirleri ile yarış içerisinde olmuşlardır. Uzaktan eğitim aracı olarak genellikle radyo, televizyon kullanılırken; son zamanlarda e-öğrenme ortamları daha ön planda tutulmaktadır (Uzunboylu, 2011). 18. yüzyıl başlarında İngiltere, İsveç, Almanya ve Amerika gibi devletlerin başlattığı mektupla uzaktan eğitim, 19.yüzyılda Fransa, Hollanda, Norveç, Kanada, Japonya, Çin, Rusya gibi devletlerin açık üniversiteler kurarak uzaktan eğitimi resmileştirmesi ile uzaktan eğitim daha yaygın hale gelmiştir (İşman, 2011).

Ülkemizdeki her birey ayırım gözetilmeksizin devlet okullarında parasız olarak eğitim alma hakkına sahiptir. Öğrencilere devlet yurtlarının ücretsiz olması, parasız-yatılı bursluluk imkânları, köyde yaşayan öğrencilerin ücretsiz olarak taşıma kapsamına alınması, ücretsiz ders kitabı dağıtımı vb. pek çok destek verilse de örgün eğitime devam eden öğrencilerin bir kısmı örgün eğitimi ya kendi isteğiyle ya da çevresel faktörlerin etkisiyle bırakmak zorunda kalmaktadır. Örgün eğitim yapılanması içerisinde ilk-orta-lise ve hatta üniversite öğretiminin devlet okullarında ücretsiz olarak sağlanmasına rağmen öğrencilerin eğitim sürecindeki ihtiyaçlarının bütünüyle karşılanabildiği söylenemez. Alt sosyal sınıftaki ailelerin çocukları özellikle ekonomik bakımdan çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar. Bu durumdaki öğrencilere yönelik ülkemizde bazı ilave tedbirler söz konusudur. Parasız yatılı okullar, burs olanakları, öğretmen okulları, meslek liseleri gibi okullar bu yönde belli ölçüde çözümler sağlamaktadır. Böylece yeterli olmasa da alt sosyal sınıftaki ailelerden gelen öğrenciler için eğitim yoluyla statü kazanma olanağı sağlanmaktadır (Erden, 2001).

Kalkınma sadece ekonomiyle gerçekleşmez. Kalkınmanın yegane unsuru şüphesiz ki eğitimidir. O yüzden eğitimin kalitesinin artırılması, eğitimden alınan kalitenin en üst düzeye çıkarılması açısından örgün eğitimi terk etme nedenlerinin araştırılması gerekir. En geniş anlamıyla öğretmen ve öğrencinin, fiziksel olarak ayrı bulunduğu sistem olan uzaktan eğitim; "Geleneksel eğitim uygulamalarının öğretim yaşı, zamanı, yeri, yöntemi, amaçları vb. sınırlamalarına bağlı kalmadan; özel olarak hazırlanmış yazılı gereçler, kitle iletişim programları ve kısa süreli yüz yüze öğretimin bir sistem bütünlüğü içinde kullanılması ile yürütülen etkinlikler" olarak tanımlanabilmektedir. (URL-6). Böylece öğrenciler diledikleri zamanda diledikleri yerde eğitim etkinliklerinden yararlanabilecektir. Daha önceden yapılan araştırmalar gösteriyor ki zamana ve mekâna takılı kalmamak, esnek davranabilmek örgün eğitim dışına çıkmanın en tercih edilir sebeplerinden biri olarak görülmektedir. Diğer yandan fırsat eşitsizliği bağlamında da açık öğretim liseleri alternatif bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çağdaş öğretim yöntemlerinin, öğretme-öğrenme süreçlerine getirdiği olumlu katkılara karşın bugün eğitim ile ilgili uygulamaların büyük ölçüde geleneksel öğretim yöntemleriyle yürütüldüğü görülmektedir. Ancak bu yöntemler eğitim ile ilgili yaşanan bazı sorunları çözmede yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle yöneticiler eğitim sorunlarının geleneksel yöntemlerle çözülemediğini görüp çeşitli arayışlara girmiş ve bireylerin ilgi ve isteklerini dikkate alarak geniş kitlelere eğitim-öğretim sunma çalışmalarını başlatmışlardır. Bu gereksinim başlıca iki kavram veya inanıştan kaynaklanmaktadır. Bunlardan birincisi, fırsat eşitliği kavramı ya da toplumdaki tüm bireylerin, eğitim

yaşantı ve olanaklarından yararlanmaya hakkı olduğu inancı; diğeri ise, eğitimin bir dizi bireysel ve toplumsal amaçların gerçekleşmesine katkıda bulunabilecek başlıca etmenlerden biri olduğu hakkında beslenen inançtır. Bugün bile eğitimde fırsat ve olanak eşitsizliklerinin giderilememiş olması nedeniyle kalite ve standart düşüklüğü sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Bu nedenle eğitimde verim ve etkililiği arttırmak, bireylerin değişen eğitim ihtiyaçlarına cevap vermek, eğitim teknolojisinin kitle eğitim boyutunu oluşturan uzaktan eğitimin gelişmesine yol açmıştır. Uzaktan eğitim sayesinde herkese yaşam boyu eğitim imkânı sağlanmaktadır. Gelişen iletişim olanaklarından yararlanarak zaman, emek, mekân vb. diğer kısıtlamaları ortadan kaldıran uzaktan eğitim yeni bir düşünce değildir. Uzaktan eğitim posta servisleri aracılığı ile mektupla öğretim şeklinde başlamış radyo ve televizyonla maksimum yarar sağlayarak bugünlere gelmiştir. (URL-5) 2006 yılında tüm liselerin eğitim süresinin 4 yıla çıkarılmasıyla birlikte Açık Öğretim Lisesine kayıtlı olan öğrenciler de kademeli olarak 4 yıllık sisteme dâhil edilmişlerdir. Örgün eğitim yaşında Açık Öğretim Lisesine kayıt yaptıran öğrenciler en erken 4 yıl (8 dönem) sonunda mezun olabilmektedirler. Ancak 18 yaşından gün almış öğrencilerimiz yılda üç dönem sınav hakları olduğundan, 8 dönemi 2,5 yılda tamamlayabilmektedirler. (URL-3) Açık Öğretim Lisesinde bir öğretim yılı iki dönemden oluşur. Öğrenciler çalışma takviminde belirtilen zamanlarda her dönem (yılda 2 kez) internet üzerinden kayıt yenilemek zorundadır. Bir dönem kayıt yenilemeyen öğrencilerin kaydı DONUK, iki dönem üst üste kayıt yenilemeyen öğrencilerin kaydı SİLİK duruma düşer. SİLİK durumdaki öğrencilerin daha önceki kredileri saklı tutulur ve tekrar kayıt yaptırarak kaldıkları yerden devam edebilmektedir.(URL-4)

1.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın genel amacı Ermenek ilçesinde okuyan açık lise öğrencilerinin örgün eğitim dışına çıkma nedenlerinin ana başlıklar halinde belirlenmesi ve fırsat eşitsizliği nedeniyle örgün eğitime devam edemeyen bireylere dikkat çekerek daha fazla önlem alınmasının sağlanmasıdır. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Açık liseyi tercih etmelerinin en büyük nedeni ekonomik faktörler midir?
2. Psikolojik ve kişisel sebepler açık lise tercihinde ne kadar etkilidir?
3. Ailevi, sosyal ve çevresel etkenler açık lise tercihinde hangi oranda etkilidir?

Eşit koşullarda ve elverişli şartlar altında eğitim almak tüm bireylerin hakkıdır. Bu çalışma ilçedeki fırsat eşitsizliği ve diğer nedenlerle örgün eğitim almak isteyip de alamayan bireylerin sayısına dikkat çekmek ve bu verileri ortaya koymak açısından önemlidir.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma yöntemi olarak alan araştırması kullanılmıştır. Araştırma mevcut durumu tespit etmeyi amaçladığı için, tarama modelindedir. Tarama araştırması, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerini ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum gibi özelliklerinin belirlendiği araştırma olarak tanımlanır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2016). Tarama modeli, geçmişte veya günümüzde var olan bir durumu betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay ya da birey kendi şartları içinde ve olduğu gibi anlatılmaya çalışılır. Onları, hiçbir şekilde değiştirme ya da etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2014).

2.3.Araştırmanın Örneklemi

Araştırmada, açık liseye kayıt olan öğrenciler hedef evren olarak belirlenmiştir. Bu evrenin ulaşılabilir sayı bakımından fazla olması sebebiyle araştırmada, evrenden örneklem yolu tercih edilmiştir. Örneklem olarak; Ermenek İlçesi'ndeki açık liseye kayıt olan öğrenciler seçilmiştir. Bu öğrencilere ulaşmak için Ermenek İlçesi'ndeki Açık Öğretim Lisesi Bürolarından destek alınmış ve bu sayede örneklem grubu olan 71 öğrenciye ulaşılmıştır. Örneklemenin bu şekilde seçilmesinin nedeni örgün

eğitimin başarıdaki rolünün büyük olduğu varsayımdır. Açık liseye geçiş nedenleri belirlenerek gereken önlemlerin alınması için nedenler sunmak bu örneklem seçimi yapılmıştır.

Tablo 1: Açık Öğretim Lisesinde Okuyan Öğrenci Sayısı

	Türkiye geneli	Karaman	Ermenek
Aktif	797.921	1916	286
Donuk	337.486	1107	87

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

		Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	23	32,4
	Kız	48	67,6
	Toplam	71	100,0

Tablo 2’de de gösterildiği gibi Araştırmaya katılan katılımcılardan büyük çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların %67’si kız, %32’si erkek öğrencidir.

Tablo 3: Katılımcıların Gelir Durumları

		Frekans	%
Gelir Durumu	Düşük	11	15,5
	Orta	59	83,1
	Yüksek	1	1,4
	Total	71	100,0

Tablo 3’de katılımcıların gelir durumları frekansı verilmiştir. Tablo 2’ye baktığımızda katılımcıların %15’inin düşük gelire, % 83 gibi büyük çoğunluğunun da orta gelire sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların %15 (11)inin %83.1 inin orta ve %1.4 ünün yüksek gelire sahip olduğu görülmektedir. Buradan katılımcıların çoğunun orta gelir düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Yaşadıkları Yere Göre Dağılımları

		Frekans	%
Yaşadığı Yer	İlçe Merkezi	24	33,8
	Köy	47	66,2
	Total	71	100,0

Tablo 4’e göre katılımcıların %66,2’si köyde, %33,8’i şehir merkezinde ikamet etmektedir. Bu verilere göre açık liseyi tercih eden öğrencilerin daha çok köyde yaşadığı görülmektedir.

2.4. Veri Toplama Araçları

Kullanılan veriler MEB’in açık öğretim lisesi kayıtlarından elde edilmiştir. Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde araştırmacı tarafından 39 maddeden 3’lü likert tipinde (Katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum) ve bir öğrenci görüşlerini almak için oluşturulmuş (açık öğretim lisesine gitme sebebinizi nedenleriyle birlikte açıklayabilir misiniz?) açık uçlu sorudan oluşan anket ile araştırmacı tarafından veriler toplanmıştır.

Likert-tipi sorular araştırılan konu hakkında tutum veya görüş içeren bir ifade ve bu ifadeye katılım düzeyini belirten seçenekler içerir. Likert-tipi sorularda destek seviyesini ölçmek için iki uç nokta görüş arasında yer alan birkaç seçenek sunulur. (Turan, Şimşek ve Alan, 2015)

Anketin oluşturulması aşamasında literatür taraması yapılmıştır ve alan uzmanlarından destek alınmıştır. Anket için geçerlik ve güvenilirlik çalışması için uzman görüşüne başvurulmuştur. Açık lisede kayıtlı öğrencilere 40 soruluk bir anket uygulanmıştır.

2.5.Verilerin Analizi

Verilerin analizinde anketin her bir maddesi için frekans ve yüzdeler hesaplanmış ve bu yüzde ve frekansa göre yorumlar yapılmıştır. Yüzde ve frekans hesabında SPSS 22 istatistik analiz programı kullanılmıştır. Ayrıca Açık uçlu sorudan elde edilen cevaplar içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve oluşturulan temalara ait kategoriler bulunmuş olup her bir kategori için frekanslar verilmiştir.

3.BULGULAR

Bu bölümde araştırmamızın alt amaçlarına yönelik toplanan verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular sunulmuştur.

Tablo 5: Anket Sonuçlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Madde no	Nedenler	Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum	
		Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
1	Ailem okula gitmeme destek vermediği için açık liseyi tercih ettim	50	70,4	3	4,2	18	25,4
2	Evimde okul derslerine düzenli çalışacağım bir ortam olmadığı için açık liseyi tercih ettim	50	70,4	6	8,5	15	21,1
3	Aile üyelerimden birisi hasta/ engelli olduğu ıve onun öz bakımıyla ilgilenmem gerektiği için açık liseyi tercih ettim	49	69	11	15,5	11	15,5
4	Evin reisi ben olduğum ve çalışmam gerektiği için açık liseyi tercih ettim	53	74,6	7	9,9	10	14,1
5	Okul çok vaktimi aldığı için açık liseyi tercih ettim	43	60,6	12	16,9	16	22,5
6	Para kazanmak okula gitmekten daha cazip geldiği için açık liseyi tercih ettim	43	60,6	13	18,3	15	21,1
7	Ailemin okula gitmemdense para kazanmamı tercih ediyor bunun için açık liseyi tercih ettim	44	62	9	12,7	18	25,4
8	Köyden okula ulaşım zor için ulaşım açık liseyi tercih ettim	49	69	10	14,1	12	16,9
9	Köy işlerinde aileme yardım etmem gerektiği için açık liseyi tercih ettim	47	66,2	10	14,1	14	19,7
10	Eşimden boşandıktan sonra eğitimime devam etmeye karar verdiğim için açık liseyi tercih ettim	47	66,2	12	16,9	12	16,9
11	Evlendikten sonra eşim okumama destek verdiği için açık liseyi tercih ettim	46	64,8	6	8,5	19	26,8
12	Küçük yaşta yaptığım evlilikten duyduğum pişmanlığı telafi etmek için açık liseyi tercih ettim	52	73,2	9	12,7	10	14,1
13	İş yerleri en az lise mezunu eleman istediği açık liseyi tercih ettim	49	69	10	14,1	12	16,9
14	Ev hanımıym vaktimi değerlendirmek için açık liseyi tercih ettim	48	67,6	9	12,7	14	19,7
15	Liseyi bitirdiğimde de şu anki mesleğimi yapacağım için vakit kaybetmemek adına açık liseyi tercih ettim	43	60,6	16	22,5	12	16,9
16	Üniversite hedefim yok, okullar üniversiteye yönelik eğitim verdiği için açık liseyi tercih ettim	44	62	14	19,7	13	18,3
17	Okula gitmeden de aynı değerde bir diploma alabildiği için açık liseyi tercih ettim	46	64,8	8	11,3	16	22,5
18	Sınıf tekrarı nedeniyle okul hayatım bitti için açık liseyi tercih ettim	51	71,8	10	14,1	10	14,1

Tablo 5 devamı

19	Okul sınavlarında başarı sağlayamadığım için açık liseyi tercih ettim	47	66,2	11	15,5	13	18,3
20	Kendi çalışma planımı kendim yapabildiğim için açık liseyi tercih ettim	46	64,8	8	11,3	17	23,9
21	Okuldaki derslerde kendimi gösteremediğim için açık liseyi tercih ettim	48	67,6	7	9,9	16	22,5
22	Okulda ilgi alanım dışında çok fazla ders olduğu için açık liseyi tercih ettim	48	67,6	10	14,1	13	18,3
23	Okulu hiçbir zaman sevmeyişim için açık liseyi tercih ettim	50	70,4	9	12,7	12	16,9
24	Okulda yaşadığım olaylar okuldan soğumama neden olduğu için açık liseyi tercih ettim	43	60,6	6	8,5	22	31
25	İnsanlarla iletişim kurma/sosyalleşme problemim olduğu için açık liseyi tercih ettim	45	63,4	15	21,1	11	15,5
26	Okulda arkadaşlarım tarafından dışlandığım için açık liseyi tercih ettim	45	63,4	11	15,5	15	21,1
27	Psikolojik sorunlar yaşadığım için açık liseyi tercih ettim	49	69	9	12,7	13	18,3
28	Okullarda fırsat eşitliği olduğuna inanmadığım için açık liseyi tercih ettim	44	62	16	22,5	11	15,5
29	2 yıllık sınavsız geçiş hakkı olduğu için açık liseyi tercih ettim	44	62	10	14,1	17	23,9
30	Okulu dondurabilme şansı olduğu için açık liseyi tercih ettim	51	71,8	6	8,5	14	19,7
31	Okula her gün gitmek zorunda olmadığım için açık liseyi tercih ettim	50	70,4	10	14,1	11	15,5
32	Üniversiteye gitmeye karar verdiğim için açık liseyi tercih ettim	45	63,4	11	15,5	15	21,1
33	Kendimi geliştirmek istediğim için açık liseyi tercih ettim	46	64,8	10	14,1	15	21,1
34	Okuyan insanlara özendiğim için açık liseyi tercih ettim	47	66,2	10	14,1	13	18,3
35	Okula gitmekten daha kolay olduğu için açık liseyi tercih ettim	52	73,2	12	16,9	7	9,9
36	Okuması rahat olduğu için açık liseyi tercih ettim	44	62	13	18,3	14	19,7
37	Açık lisenin devletin bize sunduğu bir hak olduğunu açık liseyi tercih ettim	44	62	11	15,5	16	22,5
38	Bir yakınım açık liseyi tavsiye ettiği için açık liseyi tercih ettim	49	69	10	14,1	12	16,9
39	Öğretmenlerim ve idare açık liseyi tavsiye ettiği için açık liseyi tercih ettim	41	57,7	13	18,3	17	23,9

Tablodaki verilere göre; Katılımcıların %70,4' ünün ailesinin okula gitmesi için destek verdiği, %25,4' ünün ailesi tarafından okula gitmesi için desteklenmediği görülmüştür. Katılımcıların %21,1' nin evinde düzenli bir ders çalışma ortamı olmadığı için açık liseyi tercih ettiği, %8,5 inin bu konuda kararsız olduğu, %70,4 ünün ise açık liseyi tercih etme nedenleri arasında, evinde düzenli ders çalışacağı bir ortamının olmadığı durumu bulunmamaktadır.

Katılımcıların %15,5' inin aile üyelerinden herhangi birisinin engelli veya hasta olduğu için öz bakımları ile ilgilendiklerinden açık liseyi tercih ettikleri, %15,5' inin bu konuda kararsız olduğu, katılımcıların %69' unda ise böyle bir konunun açık liseyi tercih etme nedenleri arasında olmadığı görülmektedir. Yine anket sonuçlarına göre aile geçimini sağlamak için çalışması gerektiğinden açık liseyi tercih edenlerin oranı %14,1 ve aile geçimini sağlamak için çalışmak zorunda olmayanların oranı %74,6 olarak belirlenmiştir.

Okulun vakit kaybı olduğu için açık liseyi tercih edenlerin oranı %22,5 olurken, kararsızların oranı %16,9 ve böyle bir zaman kaybının olmadığını düşünenlerin oranı %60,6 olarak belirlenmiştir.

Anket sonuçlarına göre para kazanmanın okula gitmekten daha cazip geldiğini düşünenlerin oranı %21,1 olurken, para kazanmanın açık liseyi tercih etme nedenleri arasında olmadığını düşünenlerin oranı %60,6 ve kararsızların oranı ise %16,9 olarak görülmektedir. Ailesinin okula gitmektense para

kazanmasının daha doğru olacağını düşünenlerin oranı %25,4, düşünmeyenlerin oranı ise %62, kararsızların oranı ise %12,7 sonucuna ulaşılmıştır.

Anket sonucuna göre köyden okula ulaşımın zor olduğu için açık liseye geçmek isteyenlerin oranı %16,9, bu tercihlerinde ulaşımın etkili olmadığını düşünenlerin oranı ise %69 olduğu görülmüştür. Kararsızların oranı ise %14,1 olarak görülmüştür.

Katılımcıların %19,7' si köy işlerinde ailesine yardım etmesi gerektiği için açık liseyi tercih ederken, bu etkinin açık liseyi tercih etme nedenleri arasında bulunmayanların oranı ise %66,2 olarak görülmüştür. Kararsızların oranı ise %14,1'dir. Eşinden boşandıktan sonra eğitimine devam etmek isteyenlerin oranı %16,9 olurken, böyle bir nedenden dolayı açık liseyi tercih etmeyenlerin oranı %66,2, kararsızların oranı ise %16,9 olmuştur. Evlendikten sonra eğitimine devam etmek isteyenlerin oranı %26,8 iken, benzer nedenlerden dolayı tercih etmeyenlerin oranı %64,8'dir. Eğitimine ara vererek küçük yaşta yaptığı evlilikten dolayı yaşadığı pişmanlık nedeni ile açık liseyi tercih edenlerin oranı %14,1 iken, böyle bir nedenden dolayı açık liseyi tercih etmeyenlerin oranı %73,2 olarak görülmüştür.

İş yerlerinin, en az lise mezunu çalışan istediği için açık liseye başvuruların oranı %16,9 olurken, açık liseye başlama nedenleri arasında bu etkenin olmadığını düşünenlerin oranı %69 olmuştur. Ev hanımı olduğu için vaktini değerlendirmek için açık liseyi tercih edenlerin oranı %19,7 olurken, bu duruma katılmayanların oranı %67,6 olduğu görülmüştür. Anket sonuçlarına göre meslek hayatına erken atılmak için vakit kaybetmek istemeyenlerin oranı %16,9, vakit kaybetme konusunda %60,6 sınıfın bu duruma katılmadığı, %22,5 inin ise kararsız olduğu görülmüştür. Herhangi bir üniversite hedefi olmadığı için açık liseyi tercih edenlerin oranı %18,3 olurken, bu duruma katılmayanların oranı %62, kararsızların oranının ise %19,9 olduğu görülmüştür.

Normal eğitim ile alacağı diplomanın açık lise ile aynı olduğunu düşünenlerin oranı %22,5, Okula gitmeden aynı diplomayı alabildiği için açık liseyi tercih etmeyenlerin oranının ise %64,8 olduğu görülmüştür. Sınıf tekrarından dolayı tasdikname ile örgün eğitim dışına çıkarak açık liseyi tercih edenlerin oranı %14,1, böyle bir nedenden dolayı açık liseyi tercih etmeyenlerin oranı ise %71.82dir.

Katılımcılardan %18,3 ünün okul sınavlarında başarı sağlayamadığı için açık liseyi tercih ederken, %66,2' sinin açık liseyi tercih etme nedenleri arasında okul başarısı yer almamaktadır. Kararsız olanların oranı %15,5' tir. Kendine sağlam bir çalışma planı yapabildiği için açık liseyi tercih edenlerin oranı %23,9 olurken, böyle bir nedenden dolayı tercih etmeyenlerin oranı %64,8 olmuştur.

Okul derslerinde kendini gösteremediğini düşündüğü için açık liseye geçmek isteyenlerin oranı %22,5 olmuş, bu etkenden dolayı açık liseyi tercih etmeyenlerin oranı %67,6 olarak görülmüştür.

İlgi alanı dışında çok fazla ders olduğundan açık liseyi tercih edenlerin oranı %18,3 iken, fazla ders türünün açık liseyi tercih etme nedenleri arasında bulunmayanların oranı %67,6 olmuştur. Okulu hiçbir zaman sevmeyişi için açık liseyi tercih edenlerin oranı %16,9, bu konuya katılmayanların oranı %70,4, kararsız olanların görüşleri ise %12,7'lik bir orana sahiptir. Yaşadığı olumsuzluklar nedeniyle okuldan soğuyarak açık liseyi tercih edenlerin oranı %31 olurken, bu duruma katılmayanların oranı %60,6 olmuştur.

İnsanlar ile iletişim sıkıntısı yaşadığı için açık liseyi tercih edenlerin oranı %15,5, açık liseyi tercih etme nedenleri arasında iletişim probleminin olmadığını düşünenlerin oranı %63,4 olmuş, kararsızlar ise %21,1'dir. Anket sonuçlarına göre %1,1 oranında arkadaşları tarafından dışlanan ve bu yüzden açık liseyi tercih edenler bulunurken, açık liseyi tercih etme sebepleri arasında böyle bir etkenin bulunmadığını düşünenlerin oranı %63,4'tür.

Psikolojik sorunları nedeniyle açık liseyi tercih edenlerin oranı %18,3 olurken, %69 oranında ki katılımcılar ise psikolojik sorunlarının açık liseyi tercih etme nedenleri arasında bulunmamaktadır. Örgün eğitimde fırsat eşitliğinin olmadığını düşünerek açık liseyi tercih edenlerin oranı %15,5 olup, %62'lik orandaki katılımcılar ise böyle bir durumun olmadığı görüşünde. İki yıllık ön lisans programlarına geçiş hakkı olduğu için açık lise tercihinde bulunanların oranı %23,9 bulunmayanların oranı ise %62 olmuştur.

Açık liseyi tercih etme nedenleri arasında okulu dondurabilme ya da ara verme olanağı bulunduğu için açık liseyi tercih edenler %19,7, bu durumu dikkate almayanların oranı ise %71,8 olmuştur. Okula devam zorunluluğu olmadığı için açık liseyi tercih edenlerin oranı %15,5, bu konuda aksini düşünenlerin oranı %70,4 olmuştur. Örgün eğitimi yarıda bırakıp sonradan üniversite okumak için açık liseyi tercih edenlerin oranı %21,1, katılmayanların oranı %64,8 olmuştur.

Kendini başka alanlarda da geliştirmek için açık liseyi tercih edenlerin oranı %21,1 olup, bunu düşünmeyenlerin oranı ise %64,8 olmuştur. Okuyan insanlara özendiği için, sonradan okuma isteği oluşup açık liseye geçmek isteyenlerin oranı %18,3, bu konunun aksini düşünenlerin oranı ise %66,2, kararsızların oranı ise %14,1 olmuştur. Okula gitmekten daha kolay olduğu için açık liseyi tercih edenlerin oranı %9,9, tersini düşünenlerin oranı ise %73,2, kararsızların oranı %16,9 olmuştur. Rahatlık açısından açık lise tercihinde bulunanların oranı %19,7, tersini düşünenlerin oranı %62 olmuştur.

Açık Lisenin devletin kendilerine sunduğu bir hak olduğunu düşünerek açık liseyi tercih edenlerin oranı %22,5, düşünmeyenlerin oranı %62 olduğu görülmüştür. Bir yakınının tavsiyesi doğrultusunda açık liseye başlayanların oranı %16,9 olmuş, böyle bir tavsiye ile açık liseye başlamayanların oranı %69 olmuştur. Öğretmenleri ve okul yönetimi tarafından tavsiye edilerek açık liseyi tercih edenlerin oranı %23,9 olmuş, böyle bir tavsiye almayanların oranı %57,7 olarak görülmüş, kararsızlar ise %18,3'lük bir orana sahiptir.

3.1.Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Ailevi ve toplumsal sebepler örgün eğitimin bırakılmasında önemli etkenlerden birisidir. Bu problem daha çok örgün eğitimi kendi isteği/rızası dışında terk etmek zorunda kalanların nedenlerinden birisidir. Bu başlık altında: Aile içi sebepler, bir işte çalışma, köy yaşantısı ve küçük yaşta evlilik temaları ortaya çıkmış olup her bir temada kategorileştirilerek frekansları oluşturulmuştur.

Tablo 6: Öğrencilerin Açık Liseyi Tercih Etmelerinde Aile İçi Sebepler

Kategori	Frekans	%
Ailem okula gitmeme destek vermiyor	18	40,90
Evimde okul derslerine düzenli çalışacağım bir ortam yok	15	34,10
Aile üyelerimden birisi hasta/ engelli olduğu için onunla ilgilenmem lazım	11	25
Toplam	44	

Ailelerin eğitime olan bakış açıları, örgün eğitime verilen destekle paralellik göstermektedir. Özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerde aile geçimini sağlama telaşı tüm aile bireylerini para kazanmaya yönelik sektör ve aktivitelere itebilmektedir. Zorunlu eğitim şartı nedeniyle bazı aileler okulda geçen zamanı maalesef ölü zaman olarak değerlendiriyor. Tabir-i caizse para kazanmanın tadına bakan ve kendi kazandığı parayla temel ihtiyaçlarını karşılayabilen birey okula giderek bu mevcut ekonomik imkândan uzaklaşma riskini göze almıyor ya da alamıyor.

Diğer taraftan kişi ders çalışma arzusunda olsa bile bazen evin mevcut yapısı, fiziki olanakları buna imkân tanımıyor. Ders çalışma ortamı öğrenci için tüm dikkatini kolaylıkla toplayabileceği, motivasyonunu artırabileceği, dikkatinin dağılmasına sebep olacak unsurların bulunmadığı, rahatlıkla dinlenip, keyif alarak kendini derse verdiği ortamlar olmalıdır. Oysa kalabalık ya da sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerde her birey kendi çalışma odasına ya da çalışabileceği uygun bir odaya sahip olamıyor. Düzgün çalışma imkânı bulamayan birey ödevlerini zamanında ve düzenli bir biçimde yapamadığı, derslerine gereken özeni gösteremediği için başarısızlık da beraberinde geliyor.

Hasta ya da engelli bir aile üyesine sahip olmak da kişilerin açık liseyi tercih etmeleri için bir başka neden olarak görülüyor. Kişiler engelli ya da hasta yakınlarının bakım sorumluluklarını yükledikleri için okula devam edemiyor. Hasta ya da engelli aile üyelerine ücretli bakıcı tutma imkânı olmayan aileler bu bakım sorumluluğunu kendi aralarında paylaşmak zorunda kalabiliyor. Doğal olarak bu sorumluluğu yüklenmekte örgün eğitimi bırakmak ve açık liseyi tercih etmek için önemli bir neden oluyor.

Tablo 7: Öğrencilerin Açık Liseyi Tercih Etmelerinde Bir İşte Çalışmaya Bağlı Sebepler

Kategori	Frekans	%
Evin reisi benim çalışmam gerekiyor	10	16,94
Okul çok vaktimi alıyor	16	27,12
Para kazanmak okula gitmekten daha cazip geliyor	15	25,43
Ailem okula gitmemdense para kazanmamı tercih ediyor	18	30,51
Toplam	59	

Açık lise zaman ve mekân esnekliğinden dolayı, aile ve iş sorumluluklarıyla birlikte devam edilebilecek bir model. Boşanma ya da ölüm nedeniyle babanın aile reisi olmadığı durumlarda ya da küçük yaşta yapılan evliliklerde özellikle erkek bireyler, erken yaşta aile reisi konumuna düşebiliyor. Evin geçiminin sağlanmasında erkek çocuk sorumluya eğer örgün eğitime devamı mümkün olmuyor. Para kazanmak için bir işte çalışmak zorunda olan birey eğitimi tamamen bırakmaktansa açık liseden devam etmeyi tercih ediyor.

Diğer yandan okulda alınan eğitimi sadece bir bilgi yüklemesi olarak gören ve eğitimin bir kültürleme aracı olduğunun bilincinde olmayan ya da bunu önemsemeyen aileler de çocuklarını açık liseye kendileri yönlendiriyor. Çünkü açık lisede verilen diploma haklar bağlamında örgün eğitim sonrası verilen diplomadan bir farklılık arz etmiyor. O yüzden bazı aileler çocuğun para kazanmasını okula gitmesine tercih edilebiliyor.

Tablo 8: Öğrencilerin Açık Liseyi Tercih Etmelerinde Köy Yaşantısına Bağlı Sebepler

Kategori	Frekans	%
Köy merkeze uzak olduğu için ulaşım zor oluyor	12	46,15
Köy işlerinde aileme yardım etmem gerekiyor	14	53,85
Toplam	26	

Araştırma sonucuna baktığımız zaman köyde yaşayan kişilerin açık liseyi tercih oranlarının merkezde yaşayanlara nazaran daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunda en önemli faktörün, köylerin merkeze olan uzaklığı olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar devlet öğrencilere taşınmalı eğitim olanağı sunsa da bireyler için okula gitmekte harcanan süre boşa geçen zaman olarak değerlendirilebiliyor. Ayrıca zorlu geçen kış şartlarında bu süre uzuyor ve ulaşım çok daha zahmetli ve meşakkatli hale gelmektedir. Bu da açık lise tercihi için bir neden olarak karşımıza çıkıyor.

Geçim kaynağı hayvancılık ve tarım olan ailelerde iş gücüne duyulan ihtiyaç örgün eğitimi sonlandırmak için bir sebep olabilir. Özellikle ürün ekim ve hasat zamanlarınsa ailesine yardım etmek zorunda olan birey uzun süre okula gidemiyor ve derslerden geri kalma, devamsızlık gibi sorunlarla karşı karşıya geliyor. Ayrıca hayvan sayısı fazla olan ailelerde bu hayvanların gün içindeki periyodik bakım ve ihtiyaçları tüm günü kapsadığı için; kişi bu nedenle örgün eğitime devam edemiyor.

Tablo 9: Öğrencilerin Açık Liseyi Tercih Etmelerinde Küçük Yaşta Evlilik Durumuna Bağlı Sebepler

Kategori	Frekans	%
Eşimden boşandıktan sonra eğitimime devam etmeye karar verdim	12	20,69
Ailem okumama izin vermedi, eşimin desteğiyle okuyorum	19	32,76
Küçük yaşta evlendiğim için pişmanım telafi etmeye çalışıyorum	10	17,24
Evlendikten sonra başvurduğum iş yerleri en az lise mezunu çalışan istiyor	12	20,69
Ev hanımıyım vaktimi değerlendirmek istiyorum	14	24,14
Toplam	58	

Açık lise özellikle bayanlar için değerli bir fırsat olarak görülmektedir. Her ne kadar çeşitli kampanya ve devlet destekleriyle kız çocuklarının eğitime katılma oranı gün be gün artsa da hala kız çocuklarının okumasının erkek çocuklarının okuması kadar elzem olmadığı düşüncesi zihinlerde yıkılamayan bir tabu olarak karşımıza çıkıyor. O yüzden okula gitmeleri aileleri tarafından desteklenmeyen kız bireyler açık liseyi kendilerine verilen bir fırsat olarak görüyor. Bazen de okumak için ailelerinden destek görmeyen

bireyler bu desteği evlendikleri zaman eşlerinde görebiliyor. Bu kişiler üniversiteye devam edemeyecek olsalar bile eşlerinden almış oldukları destekle en azında lise mezunu olabiliyor.

Diğer yandan ergenlik çağındaki bireyler dönemin vermiş olduğu bilinçsizlikle okulu bırakarak küçük yaşta evlilikler yapabiliyor. Daha sonra bu evlilikten pişman olan bireyler açık liseye kaydolarak bu hatayı telafi etme yoluna gidiyor. Diğer yandan evlendikten sonra çalışma kararı alan bayanlar için daha iyi şartlarda ve daha iyi ücretle çalışabilmek için en az bir lise diplomasına sahip olmak bir zorunluluk. Zira günümüzde pek çok sektör çalışan seçerken en az lise mezunu talep ediyor.

Tablo 2, 3, 4 ve 5'te görüldüğü gibi, örgün eğitimden ayrılma gerekçeleri arasında ailevi ve sosyal sebeplere toplam 71 öğrenci ifadesinde rastlanmıştır. Açık lisede öğrenim görmeye teşvik eden unsurlara ilişkin bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

Ö/27: Okulu bırakmak hataydı bu hatayı telafi etmeye çalışıyorum

Ö/11: Okulu bıraktım baktım olmuyor, boş boş otur nereye kadar... Okula geri dönmek için de yaşım geçmişti, ben de tekrar açık liseye başladım.

Ö/13: Sevdiğim kızın ailesi lise mezunu bile değilsin dedi, vermek istemediler ben de bir hırsıyla liseye başladım

Ö/26: Hem çalışıp hem de okumak istiyorum

Ö/2: Hem çalışıp hem okuyabilirim okula gitmek zaman kaybı

Ö/1: Maddi durumumuz iyi değil, çalışıp aileme destek olmak istiyorum

Ö/41: Babamı küçük yaşta kaybettik ailem için çalışmak zorundayım

Ö/61: Eşimle evlenmek için liseyi bıraktım, en büyük hatamdı, eşimden boşandıktan sonra bu hatayı telafi etmeye çalışıyorum

Ö/73: Köyden okula gidip gelmek tüm günümü alıyor başka hiçbir şey yapmaya vakit bulamıyordum.

3.2. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı kişisel ve psikolojik nedenler açık lisenin tercih edilmesinde önemli bir paya sahiptir şeklindedir. Bu alt amaca uygun olarak “Geleceğe Yönelik Hedefi Olmama”, “Başarısız olma” ve “Okulu sevmeme” ve “Ergenlik psikolojisi” olmak üzere 3 tema oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin veriler aşağıdadır.

Tablo 1: Psikolojik ve Kişisel Sebepler Açık Lise Tercihinde Geleceğe Yönelik Hedefi Olmama Temasına Ait Durumlar

Kategori	Frekans	%
Liseyi bitirdiğimde de şu anki mesleğimi yapacağım	12	29,27
Üniversite hedefim yok, okullar üniversiteye yönelik eğitim veriyor	13	31,70
Okula gitmeden de aynı değerlerde bir diploma alıyorum	16	39,03
Toplam	41	

Hedefsizlik örgün eğitimin önündeki önemli engellerden bir tanesidir. Üniversite bilinci oluşmamış ya da üniversiteye gitme gibi bir düşüncesi olamayan bireyler liseye sadece bir diploma gözüyle bakmaktadır. Bu bakış açısı da aynı değerlerdeki diplomayı veren açık liseyi cazip bir seçenek haline getirmektedir. Türkiye’de yüz binlerce açık öğretim lisesi öğrencisi bulunmaktadır. Açık lise mezunları da normal lise mezunları gibi üniversite sınavına girerek istedikleri üniversitelerde okuyabilmektedir. Mesleğini ailesinden devralan ya da yaptığı iş üniversite eğitimi gerektirmeyen bireyler okulda geçirdikleri vakti sadece boşa geçmiş bir zaman olarak değerlendirmektedir. Yine bu bulgu da yaşanan zorluklar ve kısıtlı imkânlardan çok, açık lisenin esnek yapısına ve yükseköğretimde yeni fırsatlar sağlayan özellikleri için tercih edildiğine vurgu yapmaktadır.

Tablo 11: Psikolojik ve Kişisel Sebepler Açık Lise Tercihinde Başarılı Temasına Ait Durumlar

Kategori	Frekans	%
Sınıf tekrarı nedeniyle okul hayatım bitti	10	14,49
Okul sınavlarında başarı sağlayamadım	13	18,84
Kendi çalışma planımı kendim yapıyorum	17	24,64
Okuldaki derslerde kendimi gösteremiyorum	16	23,19
Okulda ilgi alanım dışında çok fazla ders var	13	18,84
Toplam	69	

Açık öğretim lisesinde okuma hakkı sınırsızdır. Herhangi bir şekilde siz okul ile ilişkinizi kesmedikçe okulunuzdan uzaklaştırılmazsınız. Ancak 12 dönem üstüne çıkan bir öğrencinin lise öğrencisi olarak faydalanabileceği haklar elinden alınır. Açık öğretim lisesinde okuyan öğrenciler her dönem kayıt yenilemek durumundadırlar. Şayet bir dönem kayıt yenilemezseniz kaydınız donuk, iki dönem yenilemezseniz de silik öğrenci durumuna düşersiniz ve bu durumda sınavlara katılamazsınız. Ancak öğrenciler istedikleri zaman yeniden kayıt yenileyebilir ve aktif öğrenci olma hakkını kazanabilirler. (URL-10) Oysa eğitim sistemimizde iki kez sınıf tekrarı yapmak örgün eğitimden uzaklaştırılma sebebi. Okul hayatında başarı gösterememiş fakat eğitime devam etmek isteyen bireyler için açık lise önemli bir fırsat. Bireyin günü kendisinin planlayabilmesi, hangi derse ne kadar zaman ayıracağını kendisinin seçmesi açık liseyi tercih etme nedenlerinden.

Tablo 12: Psikolojik ve Kişisel Sebepler Açık Lise Tercihinde Okulu Sevmeme Temasına Ait Durumlar

Kategori	Frekans	%
Okulu hiçbir zaman sevmedim	12	35,30
Okulda yaşadığım olaylar okuldan soğumama neden oldu	22	64,70
Toplam	34	

Bazı bireyler için okul daima antipati nedeni. Okulu sevmeyen bireyler için açık lise bir eziyet haline dönüşüyor. Özellikle bireylerin okullarda yaşamış olduğu olumsuz olaylar ya da psikolojik sorunlar bireylerde okula karşı önemli bir önyargı ve okul fobisi oluşturabiliyor.

Tablo 13: Psikolojik ve Kişisel Sebepler Açık Lise Tercihinde Ergenlik Psikolojisi Temasına Ait Durumlar

Kategori	Frekans	%
İnsanlarla iletişim kurma/sosyalleşme problemim var	11	22
Arkadaşlarım tarafından dışlandım	15	30
Psikolojik sorunlar yaşadım	13	26
Okullarda fırsat eşitliği olduğuna inanmıyorum	11	22
Toplam	50	

Okullar önemli bir sosyalleşme aracıdır. Ancak bazı bireylerdeki asosyal kişilik sorunları bireylerin okula uyum sağlayamamasına neden olabilmektedir. Kişi sınıf içinde kendini ifade edemediği ya da arkadaşlarıyla iletişim kuramadığı takdirde okula karşı bir önyargı geliştirebiliyor. Açık lisede ise sosyal bir ortama girme zorunluluğu yok. Kişi kendi evinde oturarak da bu eğitimi alabiliyor ve daha başarılı olabiliyor.

Maddi durumu kötü olan öğrencilerde ise kişinin diğer öğrencilerin sahip olduğu maddi olanaklara sahip olamamaları ve onlara sosyal yönden ayak uydurmamaları kendilerini eksik ve yetersiz hissediyor ve dolayısıyla da okullardaki fırsat eşitliği olmadığı fikrini benimsiyorlar.

Tablo 6, 7, 8, ve 9’da görüldüğü gibi açık lisede öğrenim görmeye teşvik eden unsurlara ilişkin bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

Ö/15: Sosyal bir insan değilim arkadaşlarımla iletişim kuramıyorum

Ö/71: Liseyi okulda da bitirsem, açıktan da okusam babamın işini yapacağım

Ö/48: Konuşmamda tutukluk olduğu için daima arkadaşlarım tarafından dışlandım

Ö/37: Okulda öğrenciler arasında hep ayrımcılık yapılır

Ö/19: Okuldayken yaşadığımız bir olayda bana iftira attılar, haksız yere suçlandım. Bir daha da okula ısınmadım.

Ö/ 60: Bildiklerimi okul sınavlarında hiç gösteremedim.

Ö/ 64: İki kere sınıf tekrarı yapınca mecburen açık liseye geçmek zorunda kaldım.

3.3.Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Tablo 14: Açık Lise Tercihinde: Ailevi, Sosyal ve Çevresel Etkenler

Kategori	Frekans	%
2 yıllık sınavsız geçiş hakkı var	17	13,93
Okulu dondurabilme şansı var	14	11,48
Okula her gün gitmek zorunda değilim	11	9,01
Üniversiteye gitmeye karar verdim	15	12,30
Kendimi geliştirmek istiyorum	15	12,30
Okuyan insanlara özeniyorum	13	10,66
Okula gitmekten daha kolay	7	5,74
Rahat	14	11,48
Bu devletin bize sunduğu bir hak, yararlanmalıyız	16	13,10
Toplam	122	

Günümüzde örgün eğitimde liseler 4 yıldır. Açık lise de 4 yıl, toplamda 8 dönemdir. Ancak 18 yaşından büyükler için yılda üç sınav hakkı verilmiştir. Bu haktan faydalanmak isteyen bireyler 2,5 yılda açık liseyi bitirebilir. Açık lisede 2 yıllık sınavsız geçiş hakkının olması ve okulu dondurabilme şansının bulunması, üniversiteye gitme fikri olan bireyler için önemli bir fırsat. Devam zorunluluğu olmadan üniversiteye gitme şansının bulunması, devlet tarafından kişilere sunulan önemli bir fırsat ki araştırmaya katılan pek çok birey bunun devlet tarafından kendilerine sunulan bir hak olduğu fikrine sahip.

Tablo 10'da görüldüğü gibi, diğer sebepler çerçevesinde 6 öğrenci sınavsız geçiş hakkının olmasının açık öğretim lisesine yönelmesinde teşvik edici olduğunu ifade etmiştir. Açık lisede öğrenim görmeye teşvik eden unsurlara ilişkin bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

Ö/17: *Bu bize tanınmış bir hak.*

Ö/33: *Derslere sadece sınav zamanı çalışıyorsun*

Ö/22: *Artık günümüzde her yaştan insan okuyor*

Ö/18: *Yaşlı teyzeler bile okuma yazma öğreniyor ben de yaparım dedim*

Ö/65: *Üniversite okumuş kadınlara özeniyorum*

Ö/71: *Açıkçası evde okumak daha rahat*

Ö/43: *Okulun belli saatleri var*

Ö/Okulun belli kuralları var ben kuralları sevmiyorum

Ö/12: *Okulda çok gereksiz ders var*

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma Ermenek İlçesi'nde açık öğretim lisesinde okuyan bireylerin açık liseyi tercih etme nedenlerinin ortaya konulması amacı ile yapılmış bir tarama çalışmasıdır. Ulaşılan sonuçlar Ermenek ilçesi için geçerlidir.

Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre açık liseye geçişte en yüksek pay kişisel ve psikolojik nedenler olduğu gözlenmiştir. Özellikle okulu sevmeme ve okula karşı örgün eğitimi terk etmenin en önemli sebebi olarak gösterilmektedir. Bazı bireyler okulu hiçbir zaman sevediklerini söylemişlerdir. Okulu sevmeyen bireylerin okuldan bir nefret nesnesi gibi bahsettikleri görülmüştür. Özellikle bireylerin okullarda yaşamış olduğu olumsuz olaylar ya da psikolojik sorunlar bireylerde okula karşı önemli bir önyargı ve okul fobisi oluşturmuştur.

Ekonomik sebeplerin de açık lise tercihleri için önemli bir neden olduğu görülmektedir. Özellikle para kazanıyor olma duygusunun insanlara cazip gelmesi, ya da ergenlik dönemindeki bireylere daha mantıklı gelmesi bireyleri açık liseyi tercih etmeye itmektedir. Evin geçiminin sağlanmasında erkek çocuk sorumlu görülmesi çoğu zaman örgün eğitime devamı mümkün kılmamaktadır. Para kazanmak

için bir işte çalışmak zorunda olan birey eğitimi tamamen bırakmaktansa açık liseden devam etmeyi tercih etmektedir.

Bayanlar arasında ise küçük yaşta yapılan evliliği telafi etme ya da eğitime geri dönerek kendine toplum içinde yer bulma, kendini ifade edebilme düşüncesi en önemli sebeplerdendir. Diğer yandan evlendikten sonra çalışma kararı alan bayanlar için daha iyi şartlarda ve daha iyi ücretle çalışabilmek için en az bir lise diplomasına sahip olmak bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bazı bireylerde ise okula dair bir isteğin olduğu fakat çaba gösterilse de başarılı olamama gibi bir durumun yaşandığı gözlemlenmiştir. Okul hayatında başarı gösterememiş bu anlamda eğitime devam etmek isteyen bireyler için açık lise önemli bir fırsat olmuştur.

Açık lisede öğrencilere sınıf geçme, diploma alma, üniversiteye geçiş vb. haklar bağlamında sağlanan birtakım imkânların kişilerin açık liseyi tercih etmesinde önemli bir etken olduğu da görülmüştür. Fakat unutulmamalıdır ki tüm bu nedenler ve özellikle devam zorunluluğunun olmayışı alınan eğitimin niteliği konusunda tartışmayı gerekli kılmaktadır. Kişilerin açık liseye sadece bir diploma alma gözüyle bakması eğitimden almak istedikleri verimin ne olduğu konusunu da akla getirmektedir. Özellikle temel derslerde kişinin ilgisiz bir tavır sergileyişi, geçme notu bağlamında çok fazla bir emek harcamaması ve sıkıntıya girmemesi de nitelikli yetişmiş bir nesil açısından tehlike arz etmektedir.

Toplumun öğrencilerden beklediği davranış örüntüsü zamanını verimli değerlendirmesi, etkili bir biçimde ders çalışması, ödev ve sorumluluklarını zamanında yerine getirmesidir. Hangi nedene dayanırsa dayansın bireylerin erken yaşta iş hayatına atılması, örgün eğitimden uzaklaşmalarına, yol açmaktadır. Oysa yapılan araştırmalar gösteriyor ki mevcut durum beklentilerle paralellik arz etmiyor. Hayatını kazanmak veya aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla çalışan 18 yaşın altındaki çocuklar olarak kabul görür. Gelişmekte olan ülkelerde hâlâ büyük bir sorun olan “çalışan çocuklar”, Türkiye için de çözümlenmeyi bekleyen önemli bir sorun olarak varlığını korumaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2006 verilerine göre Türkiye’de 6-17 yaş grubundaki çalışan çocukların sayısı 958 bindir. Bunların 271 bini sanayi sektöründe çalışmaktadır (TÜİK, 2006).

Okullarda açık liseye geçme bakımından yükselişler ile ilgili müfredat programları incelenmelidir. Daha önce yapılan araştırmalara bakıldığında Açık liseye geçme nedenleri kişisel, okulda yaşadığı sıkıntılar, ailevi nedenler, sosyoekonomik problemler olarak ön plana çıkmıştır. Bu araştırmada ise bu nedenlere ek olarak bulunduğumuz coğrafya gereği ulaşım sıkıntıları ve çalışma hayatı da ön plana çıkmaktadır. Kırsal ve dağınık olan ilçemiz örgün eğitime ulaşım noktasında dezavantajlı bölge durumundadır. İlçe merkezinde öğrencilerin barınabileceği pansiyonlar bulunmakla birlikte aileler genel itibariyle tarım ve hayvancılıkla uğraştığından eğitim öğretim saatleri dışında öğrenciler bu alanlarda değerlendirilmektedir. Bu konu da yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde karşımıza çıkan diğer farklı etken ise iş alanları ve çalışma ortamları. Bölgemiz iş istihdamı bakımından kısır bir bölge olduğundan, birçok öğrencinin eğitimlerini yarıda bırakarak iş alanı olan sahil kentlerine veya büyük şehir merkezlerine giderek iş hayatına atıldıkları bu yüzden örgün eğitimden ayrıldıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler ile ilgili ortamın, öğretmenlerin, ailenin, çevrenin etkileri takip edilmeli ve kontrol edilmelidir. Böylece okulu bırakıp açık liseye geçmek isteyen öğrencilerin önceden tespit edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması mümkün olabilir. Açık liseye yönelme sebepleri olarak akademik başarı sorunu da önemli bir faktördür. Bireyleri başarılı başarısız diye ayırmak yerine bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak her bireyi işlevsel hale getirme ve etkinleştirme noktasında faydalı olabilecekleri söylenebilir. Aslında bizler farkında değiliz ki örgün eğitim dışına çıkma ve erken yaşta iş hayatına atılma bireyler ve toplumumuz açısından önemli sorunlar doğuruyor. İş hayatında bedensel ve ruhsal yönden olumsuz etkilenen bireyler büyüme ve gelişmelerindeki aksamaların yanı sıra çocukluklarını yaşayamama, erken yaşta sorumluluk yüklenme gibi nedenlerle de mutsuz oluyor; mutsuz bir nesil yetişiyor. Küçük yaşta çalışmaya başlayan gençler erken yıpranıyor, dolayısıyla gelecekte çalışma güçleri önemli ölçüde azalıyor. Yoksulluktan kurtulmak için çalışmak zorunda kalan gençler, gerekli temel eğitimi alamadıklarından, gelecekte daha iyi ücret kazandırabilecek işler yerine niteliksiz emek

gerektiren düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kalıyorlar. Doğal olarak bedensel, ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı yetişen bir gençlikten; kendisi, ailesi, toplumu ve insanlık için yararlı çalışmalar yapabilecek bir kuşak beklemekte ütopyik bir hayal olarak karşımıza çıkıyor. 71 katılımcının 18'i bir işte çalışması gerektiği için, 12'si ulaşım problemleri nedeniyle, 14'ü ise ailesine işlerde yardımcı olabilmek için örgün eğitimden ayrılarak ya da hiç başlamadan açık liseyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarında ortaya çıkan bulgular yapılan diğer araştırma sonuçlarıyla karşılaştırıldığında birçok noktada benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Diğer çalışmalara göre buradaki en önemli ayırım yukarıda belirttiğimiz sayısal verilerden de anlaşılacağı üzere bulunduğumuz coğrafya itibarıyla ulaşım sıkıntıları ve iş istihdamı sağlayabilecek oluşumların eksikliği olarak göze çarpmaktadır.

Çam, Tosun ve Bayram (2015) "Açık öğretim lisesinde artış: Kadın öğrenciler" adlı çalışmasında 12 yıllık zorunlu eğitim kapsamında öğrencilerin lise öğrenimlerine açık öğretim lisesinden devam etme hakkının verilmesiyle birlikte 8. sınıftan direkt geçiş yapan kadın öğrencilerin sayısında büyük bir artış olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Sözer (2017) "Mesleki Açık Öğretim Lisesi Öğrencilerinin Örgün Eğitim Dışında Olma Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında elde edilen bulgulara göre öğrencilerin örgün eğitimden ayrılmasının; okul kaynaklı sebepleri arasında okulun uzak olması, okulun kötü olması; çevresel sebepleri arasında mecburiyet, arkadaş yönlendirmesi; kişisel sebepleri arasında başarısızlık ve ilgisizlik gerekçeleri olduğu görülmüştür. Ayrıca açık öğretim programına devam etme gerekçeleri arasında ise meslek sahibi olma, kolay olduğunu düşünme, kendini geliştirme ve gerçekleştirme hem çalışıp hem okuyabilme, eğitimi tamamlama, kendine daha fazla zaman ayırabilme, evliyken okuyabilme imkânları ön plâna çıkmıştır. Adıyaman (1997) "Açık öğretim Lisesi Öğrencilerinin Öğrenimi Terk Etme Nedenleri ve Öneriler" konu yüksek lisans tezinde Açık öğretim Lisesi (AÖL) öğrencilerinin öğrenimlerini yarıda bırakma nedenlerini incelemiş ve öğrenimi terk etme nedenleri olarak kişisel nedenlere yönetsel ve yapısal sorunların olduğu sonucuna ulaşmıştır. (Şahin & Uysal, 2017) "Açık Öğretim Lisesinin Yetişkin Eğitiminde Katılım Sorunsalı Bağlamında İncelenmesi" adlı çalışmasında ulaştığı sonuçlar; öğrenci ve mezunların öğretimlerini Açık Öğretim Lisesinde sürdürmelerinin ekonomik nedenlere, ayrımcılık ile ilgili nedenlere, eğitim sistemi ile ilgili nedenlere ve kişisel nedenlere bağlı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Açık Öğretim Lisesini bitirme amaçları "mesleki amaçlar", "akademik amaçlar" ve "kişisel gelişme" amaçları etrafında toplanmaktadır. Eğitim sürecinde ev ve iş ile okul yaşamını birlikte sürdürmekten kaynaklı sorunlar yaşadıkları, özellikle yüz yüze öğrenim eksikliğinden dolayı öğrenmede güçlük çektikleri, sınav ve test sistemine uyum sağlamada zorlandıkları bulgulanmıştır. Bu bağlamda ilgili alanda yapılmış olan (Çam Tosun, Bayram, 2015; Şahin, Uysal, 2017; Öztürk, 2018; Adıyaman, 1997; Sözer, 2017) araştırmalar yapmış olduğum araştırma sonucunda ulaştığım bulguları desteklemektedir.

Araştırmanın sonuçlarına dayanılarak şu öner getirilebilir:

Örgün eğitim için ailelerin daha çok bilinçlendirilmesi, aile eğitimleri düzenlenmesi gerekmektedir. Örgün eğitimdeki haftalık ders türü ve saatlerini azaltılarak örgün eğitimin cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Ulaşım sıkıntısı yaşayan öğrencilerin taşıma problemleri giderilerek örgün eğitime yönlendirilmeleri fayda sağlayacağı ön görülmektedir. Aile planlaması yapılmalı, küçük yaşta evliliklerin önüne geçilerek öğrencilerin örgün eğitimi yarıda bırakmaları engellenmelidir.

Sosyoekonomik nedenlerden dolayı örgün eğitime ara vermek zorunda kalan öğrencilerin tespit edilerek örgün eğitim süresince desteklenmeleri sağlanabilir. Okula karşı önyargı ve olumsuz düşüncelerin ortadan kaldırılması için ilçedeki rehberlik faaliyetleri ilçe ve okullar bazında artırılmalıdır.

Okula karşı önyargı ve okula dair oluşmuş kötü düşüncelerin nerede başladığı tespit edilmeli gerek tüm eğitim kademelerinde gerekse ailelerde çocuğa okulu sevdiren aktivite bazlı ve rehberlik odaklı çalışmalara ağırlık verilmelidir. Ortaokulda eğitim gören öğrencilere okulun sosyalleştirici ve hayata hazırlayıcı rolü iyice anlatılmalıdır. Fırsat eşitsizliği yaşayan ve mağdur olarak okulu (örgün eğitimi) bırakmak zorunda kalan bireyler tespit edilerek bu hususta ilçedeki belediye başkanlığı, kaymakamlık ve diğer sosyal yardım kuruluşlarıyla irtibata geçerek kişilere gerekli maddi olanakların yaratılması

sağlanmalıdır. Ekonomik şartlardan dolayı örgün eğitime devam edemeyen bireyler için, bu bireyin aileye sağladığı ekonomik destek oranında aileye devlet desteği sağlanmalıdır. Örgün eğitimde temel derslerden en az 2 yıl eğitim aldıktan sonra açık liseye geçebilme şartı getirilmelidir. Yapılacak araştırmalarda ise öğrencilerin tercih nedenlerinin demografik özelliklerine göre değişimi istatistiksel karşılaştırmalarla irdelenebilir.

KAYNAKÇA

- URL1,2.* https://www.google.com.tr/search?source=hp&ei=c02VXNC6LMuuaa87osrAN&q=%C3%B6rg%C3%BCn+e%C4%9Fitim+nedir&oq=%C3%B6rg%C3%BCn+e&gs_l=psy-ab.1.0.0110.7712.9596..14068...0.0..0.145.894.0j7.....0....1..gws-wiz.....0..0i131.TqMDiKHgF1c (Erişim Tarihi:02 Nisan 2019).
- URL-10.* <https://www.aksam.com.tr/egitim/acik-ogretim-lisesi-aol-nedir-acik-liseye-kimler-kayit-olabilir/haber-672499> (Erişim Tarihi:03 Nisan 2019).
- URL-11.* <https://www.aksam.com.tr/egitim/acik-ogretim-lisesi-aol-nedir-acik-liseye-kimler-kayit-olabilir/haber-672499> (Erişim Tarihi:05 Nisan 2019).
- URL-3,4,5,6,7.* <http://aol.meb.gov.tr/www/okulumuz/icerik/1> (Erişim Tarihi:03 Nisan 2019).
- URL-8.* <http://www.bilimgenc.tubitak.gov.tr/content/kiz-cocuklarin-egitimlerine-devam-edememe-nedenleri> (Erişim Tarihi:13 Nisan 2019).
- URL-9.* https://www.google.com.tr/search?source=hp&ei=2muWXNrECL-DjLsP55CA0AU&q=%C3%B6rg%C3%BCn+e%C4%9Fitim&oq=%C3%B6rg%C3%BCn+e&gs_l=psy-ab.1.1.0110.1225.3766..6879...0.0..0.112.539.0j5.....0....1..gws-wiz.....0..0i131.59FLxszytX0 (Erişim Tarihi:13 Nisan 2019).
- Adıyaman, Z. (1997). Açık öğretim Lisesi Öğrencilerinin Öğrenimi Terk Etme Nedenleri ve Öneriler. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ortadoğu Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çam Tosun, F., & Bayram, A. (2015). Açıköğretim Lisesinde Artış:Kadın Öğrenciler. *Eğitim Bilim Toplum*, 13(49), 84-99.
- Erden, M. (2001). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul : Alkım Yayınları.
- Fidan, N. (1996). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Kadıoğlu Matbaa.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öztürk, Ö. (2018). Açıköğretim Programlarına kayıt yaptıran ve yaptırmayan öğrencilerin Açıköğretim Sistemine yönelik görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 157-170.
- Sözer, Y. (2017). Mesleki Açık Öğretim Lisesi Öğrencilerinin Örgün Eğitim Dışında Olma Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(30), 493-507.

- Şahin, B., & Uysal, M. (2017). Açık Öğretim Lisesinin Yetişkin Eğitiminde Katılım Sorunsalı Bağlamında İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 50(1), 127-159.
- Turan, İ., Şimşek, Ü., & Aslan, H. (2015). Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 186-203.
- Uzunboylu, H. (2011). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem akademi Yayıncılık